

Ігри для формування етичної культури молодших школярів

Мета: духовно-моральне становлення дитини через емоційний розвиток.

1. Привітання „Долоньки”.

(Долонями робляться рухи, ніби зігрівають руки, потім на прохання вчителя, відкриваються і діляться своїм теплом з друзями).

2. „Глечик з водою”.

Пропонуємо учням уявити себе глечиком, повільно нахилити голову, ніби виливаючи брудну воду разом з негативом, який був у кожного, щоб знову наповнити глечик чистою водою, а свої душі лише чимось добрим.

3. „Чарівний ліхтарик”.

Вчитель. Щоб побачити в людині щось хороше, потрібно дуже постаратись. Якщо ми помічаємо в іншій людині лише погане (а воно саме потрапляє на очі), то накопичуємо це негативне в собі. Коли ми помічаємо переваги іншого, то також наповнюємося ними. У мене є чарівний ліхтарик. Вмикаючи його, ми бачимо в інших лише позитивні якості. Посвіtimo на кого-небудь з дітей і назвемо лише ті якості, які гідні поваги.

4. „Обери позицію ”. (На дошці дві таблички „Так ”, „Ні ”)

Вчитель. Бути позитивним - ой як непросто! Подивіться інсценізацію оповідання В.Сухомлинського „А серце тобі нічого не наказало?” і допоможіть героєві вибрати правильну позицію. Ті, хто підтримує Андрійка, станьте до таблички „Так”. Хто вважає, що потрібно вчинити по - іншому - до таблички „Ні”. Поясніть свій вибір.

А серце тобі нічого не наказало?

Андрійко прийшов зі школи і побачив заплакану матір. Він поклав книжки і сів за стіл. Чекає обіду.

- *А тата відвезли до лікарні, - каже мати. – Занедужав батько.*
- *Вона ждала ,що син занепокоїться, стривожиться. Та син був незворушний, спокійний. Мати широко розплющеними очима дивилася на Андрійка.*
- *А нам завтра до лісу йти, - каже Андрійко. – Завтра ж неділя...Учителька наказала, щоб усі прийшли до школи о сьомій годині ранку.*
- *Ну й куди ж ти підеш завтра?*
- *До лісу... Як наказала вчителька.*
- *А серце тобі нічого не наказало? – спитала мати*

5. Тести „Хвилинка роздумів ”.

Вчитель. Чи хотіли ви б знати, чи виховані ви діти? Для цього досить дати відповіді на запитання тестів. Якщо відповідь ТАК, поставте „+”, якщо НІ , „-”.

1. Якщо виникає необхідність затриматися в школі. На прогулянці чи раптово піти з дому, - чи повідомляєш ти про це рідних (запискою, по телефону, через знайомих)?
2. Чи бувають випадки, що батьки займаються якоюсь значною роботою в домі (генеральне прибирання, ремонт, прання), а ти йдеш на вулицю чи до друзів, щоб не „крутитися під ногами”?
3. Уявно оглянь квартиру не своїми, а маминими очима. Чи є в кімнатах речі, які лежать не на своєму місці?
4. Чи можеш ти, нікуди не заглядаючи, назвати дні народження батьків, сестер, братів?
5. Те, що тобі необхідно (купити м'яч, ляльку, джинси та кросівки), ти напевне знаєш добре. А чи відомо тобі, які речі терміново потрібно матері чи батькові? Коли вони збираються їх придбати?
6. Чи буває так, що крім маминого чи татового доручення, ти виконуєш яку-небудь роботу „від себе, за своєю ініціативою” (наприклад, тебе просили підмести підлогу в коридорі, а ти, крім цього, все взуття привів до ладу).
7. Батьки пригощають тебе бананами, тістечком, шоколадкою. Чи завжди ти перевіряєш, чи дісталось смачненьке дорослим?
8. У батьків вільний вечір. Вони збираються у гості чи в кіно. Чи демонструєш ти своє небажання залишитись вдома (просиш їх, щоб не йшли, вимагаєш взяти з собою, говориш, що тобі страшно, або мовчки сидиш із незадоволеним обличчям)?
9. У вашому домі – дорослі гості. Чи доводилось рідним доводити тобі, що потрібно займатись якоюсь тихою справою, не заважати дорослим, не втручатись у їхню розмову?
10. Чи соромишся ти вдома, в гостях подати мамі чи сестрі пальто або подати руку, коли ви виходите з транспорту?

Вчитель. Всього 10 запитань. Якщо ти гарний син чи донька, знаки повинні стояти в такій послідовності: + - - + + + - - - .

Якщо картина вийшла зовсім протилежною, ти повинен серйозно замислитись над тим, якою людиною ти ростеш. Якщо ж тільки дещо не збігається, - не засмучуйся, справу можна виправити. Будь тільки уважним до своїх близьких.

6. „Закінчити речення”

Щедро лле проміння сонце

у твоє й моє... (віконце).

В світ прийшли ми: я і ти -

для любові й... (доброти).

Будь привітним і прихильним,

Добрим, лагідним і... (сильним).

Вчись завжди допомагати

І людині... (співчувати).

В дружбі, щоб всі виростали
Й дружбу людям... (дарували).
І в душі завжди несли
теплий промінь... (доброти).

7. „Правда навпаки”.

Вчитель. Потрібно розшифрувати народні приказки та прислів'я про дружбу.

- 1) Вороги забуваються у радості.
(Друзі пізнаються у біді).
- 2) Новий ворог гірший за двох старих.
(Старий друг кращий за двох нових).
- 3) Не скажу тобі, хто мій ворог, - ти не скажеш, хто я.
(Скажи мені, хто твій друг, - я скажу, хто ти).

8. „Мікрофон”.

Учні продовжують речення: „Я вважаю себе добрим, тому що...”

9. „Доповни прислів'я”.

Правда і в морі... (не тоне).
Правда холодна, а брехня... (тепла).
За добро добром... (платять).
Добре ім'я краще всякого... (багатства).
Шабля ранив голову, а слово... (душу).
Людина без друзів мов дерево... (без коріння).

10 „Біле – чорне”.

Вчитель. Якщо я називаю добрий вчинок, ви піднімаєте білу картку, злий, поганий – чорну.

- Привітатися під час зустрічі.
- Штовхнути й не вибачитись.
- Допомогти підняти річ.
- До всіх у сім'ї бути ласкавим і ніжним.
- Інколи обманювати товариша.
- Насміхатись з чужого горя.
- Захищати слабкого.
- Ділитися з іншими тим, що у тебе є.

11. З'єднай слова так, щоб можна було прочитати прислів'я.

Не шукай краси,	той і собі має.
Добре роби,	треба змалку дбати.
Добро примножує добро,	а шукай добра.

Рухливі ігри

1. Гра «Привітаймося»

Всі стають пліч-о-пліч обличчям усередину. Ведучий іде по зовнішньому боці кола і торкає одного з гравців. Той, кого зачепили, та ведучий біжать по зовнішньому боці кола у різні боки. Зустрівшись, вони потискають один одному руки і говорять: «Привіт». Потім вони продовжують біг, намагаючись зайняти вільне місце в колі. Той, хто залишився без місця, стає ведучим.

2. Гра «Смачного»

Діти стоять колом, а в центрі кола – ведучий з м'ячем. Ведучий кидає м'яч будь-кому з дітей, називаючи страви. Дитина повинна спіймати м'яч, сказавши при цьому слово «Смачного!» якщо гравець забув вимовити «ввічливе» слово, він виходить з гри.

3. Гра «Привітання»

Діти стоять у колі. Ведучий тримає в руках іграшку. Передаючи її за годинниковою стрілкою, учасники «дарують» приємні слова, компліменти один одному.

4. Гра «Святковий хоровод»

«Гості», взявшись за руки, водять хоровод. У центрі кола – «іменинниця».

Гості : В день народження, Тетяно,

Ми шлемо тобі вітання.

Гав, Тетяно, не лови,

Поздоровлення прийми.

Іменинниця : Раз, два, три, чотири, п'ять –

Влад іде поздоровлять.

Той, кого обрала «іменинниця», вітає її.

5. Гра – мирилочка

Тому, хто праворуч, посміхнися,

Тому, хто ліворуч, посміхнися.

Тому, хто праворуч, поклонися,

Тому, хто ліворуч, поклонися.

Тому, хто праворуч, руку дай,

Тому, хто ліворуч, руку дай.

Тепер по колу ти крокуй,

Із друзями разом крокуй.

Тому, хто праворуч, моргни,

Тому, хто ліворуч, моргни.

Того, хто праворуч, обійми,

Того, хто ліворуч, обійми.

Ось закінчилась наше гра,

І знову дружать всі! Ура!

Ігри – інсценівки

1. «Лялька захворіла»

Дівчинка тримає в руках ляльку, обіймає її та заколисує.

2. «Відвідуйте хворого»

Дівчинка захворіла. До неї прийшла подружка. Вона принесла квіти й апельсини. Поправляє ковдру. Бажає швидкого одужання.

3. «Допоможемо П'ятачку»

Вінні – Пух, П'ятачок, Віслучок Іа та Сова йдуть на свято. У всіх, окрім П'ятачка, є повітряні кульки. П'ятачку дуже хочеться мати кульку. Йому на очі набігають сльози...

4. «Люблячий син»

До кімнати тихенько заходить хлопчик із подарунком за спиною. Хлопчик іде навшпиньки й посміхається. Матуся ще не знає, що син приготував їй сюрприз.

5. «Добрий хлопчик»

Зима. Маленька дівчинка, граючись снігом, загубила рукавичку. У неї замерзли руки. Це побачив хлопчик. Він підійшов до дівчинки й одяг їй на руку свою рукавичку.

Хто може пишатися вчинком хлопчика?

Сюжетно – рольові ігри

1. Ігри на побутові теми: „Сім'я”, „День народження”, „А у нас немовля”, „Хвороба дочки”, „Прийшли гості” грають переважно дівчатка. У цих іграх діти уточнюють і закріплюють набуті раніше знання і навички про працю дорослих, родинні стосунки. Так, гра „**Чекаємо гостей**” сприяє закріпленню знань дітей про побутові домашні речі та стосунки, виховує ввічливість, гостинність, культурно-гігієнічні та трудові навички.

Підготовка до гри: етичні бесіди „Чекаємо гостей” і „Йдемо в гості”.

Матеріал: ляльковий посуд, різні уявлені страви, столи, чайний посуд, чай, печиво.

Ігрові ролі: хазяї та гості.

Хід гри

Дітей поділяють на хазяїв і гостей. Хазяї готуються до прийому гостей: прибирають і прикрашають кімнату, накривають на стіл, розставляють посуд, домовляються, як зустріти гостей, чим їх розважити. Хазяї надзвичайно гостинні, привітні, вживають ввічливі слова, пригощають гостей, пропонують їм різні страви. Під час гри вчитель стежить, щоб діти (і хазяї, і гості) не були набридливими, нагадує їм правила прийому гостей і поведінку в гостях.

Після частування хазяї пропонують гостям пограти в колективі (спокійні чи рухливі) ігри, прочитати вірші, загадати загадки, пригадати скоромовки, пояснити прислів'я, використовуючи елементи змагання. Проте, чим хазяї розважатимуть гостей, учні домовляються напередодні.

2. Ігри на сюжети з життя дітей („Дитячий садок”, „Школа”, „Бібліотека”, „Театр”, „Фабрика Діда Мороза”) приваблюють молодших школярів. У них відбиваються інтереси дітей, їхня щоденна діяльність.

Гра „Школа”

Мета: закріплювати правила поведінки й режиму шкільного життя.

Матеріал: зошити, підручники, ручки, олівці, крейда, дзвоник.

Ігрові ролі: учитель, директор (цю роль виконує вчитель), учні, чергова.

Хід гри

Діти домовляються, які будуть уроки. (Кожний учень – „вчитель” може проводити різні уроки). „Учитель” веде урок, викликає учнів відповідати, ставить оцінки, вимагає додержувати правил поведінки на уроці. Директор” , присутній на уроці, аналізує урок „учителя”. „Черговий” стежить за порядком на перерві, прибирає приміщення, дає дзвоник. 15. «У магазині» Діти розподіляють ролі продавців, покупців залежно від завдання, що вони виконують. Наприклад: ви шукаєте подарунок на день народження друга; ви прийшли за продуктами тощо. Решта – глядачі. Вони аналізують поведінку учнів – героїв рольової гри.

«Телефонна розмова»

Клас ділиться на телефоністів та абонентів. Їм роздано номери довідкових та інших служб. Першим - з назвою установи, другим – кілька номерів без назв. Необхідно зателефонувати відповідно до завдання, допустивши помилку, вибачитися, одержати довідку чи зробити замовлення.

«У бібліотеці»

Ви прийшли до бібліотеки. Як ви запишетесь? Попросіть видати вам цікаву книжку. Не забудьте слова, які допомагають просити. Отримавши книгу, не забудьте ввічливі слова.

«У поліклініці»

Один учень – реєстратор, інші – пацієнти. Потрібно підійти до «реєстратури», поговорити з реєстратором. Назвати точно свою адресу. Взяти талон, пройти до кабінету лікаря, чекати виклику.

3. У вихованні любові до праці у молодших школярів особливо корисними є ігри „У лікарні”, „На фабриці”, „На заводі”, „Пожежники”, „Будівельники”, „На фермі”, „У колгоспі”, „Шахтарі”. Вибір професійних ігор учнями зумовлюється, як правило, професією батьків, а також залежить від знань, вражень, набутих під час екскурсій та спостережень.

Гра „Пошта”

Мета: виховувати любов і повагу до працівників пошти, чуйне та уважне ставлення до товаришів і близьких.

Підготовка до гри: етична бесіда, екскурсія на пошту.

Матеріал: плакат „Пошта”, прилавки, поштова скринька, конверти, листівки, папір, ручки.

Ігрові ролі: працівники пошти, листоноші, відвідувачі.

Хід гри.

У вестибулі школи вивішується яскравий плакат: „Увага! У нашій школі відкривається учнівська пошта. Не забудьте привітати із святом своїх товаришів, рідних та близьких! Пошта працює по середах и п'ятницях на великій перерві та від 2 до 3 години дня чекаємо листівок. За роботу пошти відповідає 3 клас”. У місті відведеному для відділення зв'язку, висить плакат: „Учнівська пошта”, поряд стіл з розкладеними на ньому поштовими марками, конвертами, папером, листівками, 2 поштові скриньки – для місцевої кореспонденції (шкільної) і кореспонденції за межі школи (міської).

Учні 3 класу – працівники пошти, продають конверти та листівки. Шкільні листоноші – учні 2 класу. У них – сині кашкети з написом „Пошта школи” й поштова сумка через плече. Роль міських листонош виконують учні 3 класу. На їхніх кашкетах напис: „Пошта міста”.

Гра проводиться на передодні свят протягом 2 тижнів.

4. Ігри на героїко-романтичні сюжети („Прикордонники”, „Юний космонавт”) виховують у дітей сміливість, рішучість, наполегливість, спритність, загартовують волю.

5. Для ігор на літературні теми, на сюжети кінофільмів і телепередач („Скринька казок”, „У гостях у Буратіно”, „Чебурашка”) слід добирати добре відомі дітям твори, з яскравими образами. Необхідно підготувати відповідні костюми, оформити приміщення.

Гра „Наші Улюблені герої”

Мета: Виховувати допитливість, кмітливість.

Підготовка до гри: Попереднє читання та обговорення книжок, рекомендованих вчителем, виготовлення атрибутів, костюмів.

Хід гри: Літературні герої запрошують учнів у зал на вікторину. Біля сцени – члени журі. На сцені розігруються невеличкі спектаклі – уривки з відомих літературних творів. Присутні повинні відгадати імена героїв і твори, з яких взято уривок. Журі нараховує бали кожній команді. Наприкінці гри визначається команда-переможець. Потім діти дивляться спектакль або фільм, поставлений за літературним твором.

Використана література:

Богданова О.С., Петрова В.І. Методика виховної роботи в початкових класах. К., 2000, с.105

Коваленко С.С. Методика морального виховання дітей молодшого шкільного віку. К., 1999, с.53-54.

Фесюкова Л.Б. Виховуємо та навчаємо

Фесюкова Л.Б. 300 розвивальних ігор для дітей

Рудич О. Конспекти уроків з етики в початкових класах

Чала Т.Т. Веселий етикет

Яновська М.Т. Творча гра у вихованні молодшого школяра, с.105-106

<http://oipopp.ed-sp.net/>

Черкаська ЗОШ № 7